

Nr 191

Av herrar **Källstad** och **Mattsson**, om program för en utbyggnad av åldringsforskningen.

(Lika lydande med motion nr 177 i Första kammaren)

Från oppositionshåll föreslogs redan 1962 i riksdagen att en professur i geriatrik (åldringsforskning) skulle inrättas vid något av våra medicinska lärosäten. Den geriatrika forskningen ansågs av motionärerna inte tillräckligt väl tillgodosedd utan borde utbyggas och ges en fastare förankring. Detta blir av speciell betydelse i ett läge där antalet åldringar snabbt växer och anspråken på åldringsvård och åldringssjukvård ökar.

Riksdagsmajoriteten avlog emellertid motionärernas förslag. Ett liknande förslag vid 1963 års riksdag fick samma behandling. Vid 1964 års riksdag hade emellertid kravet på åtgärder på området växt tillräckligt starkt, och riksdagen kunde med knapp majoritet fatta principbeslut om professuren.

Kommittéförslag

Med anledning av riksdagens beslut om inrättande av en professur i geriatrik uppdrog regeringen i juni 1964 åt universitetskanslersämbetet att utreda frågan. Enligt direktiven skulle utredningen bl. a. innefatta förslag om till vilket lärosäte professuren borde knytas samt om professurens ämnesinriktning och kliniska anknytning m. m.

Kommittén föreslog i augusti 1965 att professuren i geriatrik skulle inriktas på forskningsområdet klinisk-metabolisk geriatrik.

Kommittéförslaget beträffande professurens ämnesinriktning baserades på att den klinisk-metaboliska geriatriken nu är mest i behov av förstärkning i forskningshänseende samt på att ett avgörande i fråga om anslag, lokaler m. m. förutsatte att man avgränsade det geriatrika området.

Kommittén föreslog att professuren inrättades vid karolinska institutet. *Förutsättningar ansågs i princip föreligga att inrätta professurer vid samtliga medicinska lärosäten.* Betydelsen av ett differentierat patientunderlag underströks emellertid, och kommittén ansåg med hänsyn härtill att Stockholm eller Göteborg borde komma i fråga i första hand. Stockholm förordades på grund av de mycket goda resurser i fråga om utrustning, lokaler m. m. som stod till förfogande. Den för karolinska institutet av-

sedda professuren i klinisk-metabolisk geriatrik borde enligt kommittén förläggas till Konung Gustaf V:s forskningsinstitut.

Denna professur borde vara en första etapp i tillskapandet av en mera fast organisation för den geriatriska forskningen i Sverige.

UKÄ:s ställningstagande

I sin skrivelse till regeringen med överlämnande av kommitténs förslag framhöll universitetskanslersämbetet bl. a. följande.

UKÄ ansåg att den geriatriska forskningsorganisationen borde utbyggas successivt med högre forskartjänster med skilda geriatriska ämnesinriktningar, placerade vid olika medicinska lärosäten. Som en första etapp borde en professur i geriatrik inrättas vid karolinska institutet med benämningen professur i geriatrik, särskilt åldrandets biokemi och fysiologi. Vid den fortsatta utbyggnaden borde man beakta möjligheterna att sammanföra de olika forskargrupperna i en geriatrisk forskningsenhet på riksplanel.

Fakultetsberedningens majoritet framhöll att den geriatriska forskningen på grund av sin heterogena karaktär ej kunde uppbyggas på tillfredsställande sätt genom *en* forskningsprofessur, som skulle täcka hela det geriatriska fältet. Såväl personella som lokalmässiga förutsättningar för en betydligt vidgad geriatrisk forskning syntes föreligga på flera håll inom landet. Ett flertal viktiga geriatriska forskningsområden var i stort behov av förbättrat stöd. Professuren i geriatrik borde enligt majoritetens uppfattning inriktas på det somatiska området med tyngdpunkten på forskningen förlagd till grundforskning. Ämnesinriktningen av professuren skulle ej begränsas till klinisk-metabolisk forskning utan borde breddas till geriatrik, särskilt åldrandets biokemi och fysiologi. Professuren borde inrättas vid karolinska institutet och kliniskt anknytas till karolinska sjukhuset med lokalmässig förläggning till Konung Gustaf V:s forskningsinstitut.

Regeringens förslag

I 1966 års statsverksproposition framlade regeringen förslag i anledning av det redovisade utredningsarbetet. De överväganden som föregått regeringens förslag redovisades mycket kortfattat. Departementschefen framhöll emellertid bl. a. att de problem som är förknippade med åldrandets sjukdomar och åldringsvården berörde flertalet medicinska discipliner, främst dock invärtesmedicin, psykiatri och socialmedicin. Med hänsyn härtill fann han det inte motiverat att professuren gavs en speciell, avgränsad ämnesinriktning. Professuren borde benämnas professur i geriatrik och borde ges en klinisk inriktning och förenas med befattningen

som överläkare vid en klinik med geriatriskt patientunderlag. Goda förutsättningar förelåg att inrätta professuren i Uppsala, Göteborg eller Stockholm. Vägande skäl, bl. a. en väl utbyggd åldringsvård, talade enligt ecklesiastikministerns uppfattning för en förläggning till Uppsala. Han ville emellertid ha fria händer att inrätta professuren i någon av de tre nämnda städerna, i första hand Uppsala.

Riksdagens beslut

Statsutskottet anslöt sig i sitt utlåtande nr 42 till departementschefens uppfattning beträffande professuren och dess ämnesinriktning. Riksdagen beslöt i enlighet härmed och anvisade medel för inrättande av en professur i geriatrik fr. o. m. den 1 juli 1966. Vidare bemyndigades Kungl. Maj:t att besluta om professurens förläggning i enlighet med vad som föreslagits i statsrådsprotokollet samt att sluta erforderligt avtal med vederbörande sjukvårdshuvudman.

Professorens inrättande

Efter utredning inom departementet placerades tjänsten genom Kungl. Maj:ts beslut den 3 mars 1967 vid universitetet i Uppsala. Tjänsten har klinisk inriktning och är förenad med överläkarbefattning vid Kungsgårdets sjukhus i Uppsala. Denna placering planeras dock endast vara tills vidare. Professuren i geriatrik avses senare förenas med överläkartjänst vid en planerad geriatrisk klinik vid akademiska sjukhuset i Uppsala.

En geriatrisk forskningsorganisation

Utredningsinstanserna var genom direktiven bundna till att överväga inrättandet av *en* professur i geriatrik. Det klargjordes emellertid under utredningsarbetets gång, att man inte kan täcka hela det geriatriska forskningsfältet med endast en professur. Förutsättningar fanns att redan då inrätta forskningsprofessorer i Stockholm, Göteborg och Uppsala. Det torde vidare vara möjligt att inom kort inrätta geriatriska professorer också vid återstående medicinska lärosäten.

Det föreliggande utredningsmaterialet möjliggör ställningstagande rörande utbyggnaden av forskningsorganisationen i geriatrik. Regeringen har enligt vår uppfattning icke tillräckligt beaktat de behov av snabbt växande resurser för den geriatriska forskningen som föreligger.

Läget inom åldringsvården och åldringssjukvården är ägnat att inge allvarliga bekymmer. Möjligheterna att bereda åldringarna tillfredsställande vård och tillsyn och att i övrigt sörja för deras bästa bör redan nu betraktas som en samhällsangelägenhet av stor räckvidd. Frågans be-

tydelse kan väntas bli accentuerad av befolkningsutvecklingen. Våra möjligheter till effektiva insatser i denna situation begränsas av att vår kännedom om olika aspekter på åldrandet är otillräcklig. Mycket stora behov föreligger således beträffande den geriatriska forskningen. Det är vår mening att denna snarast bör ges de resurser som erfordras för att den skall kunna bli ett effektivt medel i kampen för bättre förhållanden inom åldringsvården och åldringssjukvården m. m.

Vi föreslår att Kungl. Maj:t framlägger ett program för en stegvis utbyggnad av åldringsforskningen, så att detta ämne blir representerat vid vart och ett av de nu existerande lärosätena. Ämnet spänner över ett antal områden, vilket påpekats av utredningen och i yttrandena över denna. Man kan således inte räkna med att en person skall kunna vara specialist inom mer än en del av geriatriken. Det bör uppdras åt universitetskanslersämbetet att utreda frågan om en lämplig avvägning i fråga om professorernas ämnesinriktning, så att den geriatriska forskning som kommer att bedrivas blir så mångfasetterad som möjligt men specialiseras och samordnas på lämpligt sätt.

Utöver den professur som riksdagen beslöt inrätta fr. o. m. 1966 bör ytterligare professorer tillkomma.

Enligt vår bedömning är det angeläget att utbyggnadstakten för den geriatriska forskningsinsatsen ökas. Målsättningen bör vara att professorer i geriatrik inrättas vid samtliga lärosäten inom de närmaste budgetåren. Vid inrättandet av professorerna är det angeläget att erforderlig personal och övriga resurser ställs till förfogande.

Den här föreslagna forskningsorganisationen i geriatrik måste självfallet samordnas. Universitetskanslersämbetet bör därför få i uppdrag att utreda frågan om ett sammanförande av de geriatriska forskningsinsatserna i en forskningsenhet på riksplanet.

Med hänvisning till det anförda hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om program för en stegvis utbyggnad av åldringsforskningen.

Stockholm den 23 januari 1969

Thorvald Källstad (fp)

Lennart Mattsson (cp)
